

ዊኒጥ ዩኒቨርሲቲ
ዊኒጥ: ማኒቶባ: ካናዳ
25 መስከረም 2016

ፕነታት ሰብአዊ መሰላት ኣብ ኤርትራን ተራ ኤርትራዊ ዳያስፖራን

ክቡር ኣቦ መንበር: የቐንየለይ።

ክቡራን ኤርትራውያን ኣሓትን ኣሕዋትን:

ኣብ’ዚ ሰሚናር’ዚ ምቕራብይ ደስታ እስመዓኒ ። ስለ’ቲ ዝቐረበለይ ዕድመ ድማ: ንጉጅለ ሰብአዊ መሰላት ኤርትራውያን-ካናዳውያን ኣብ ማኒቶባ: ምስጋና ኣቕርብ ። እዚ ሰሚናር’ዚ ስለስተ (3) ዕላማታት ከም ዘለዉዎ: እቶም ኣዳለውቲ ሓቢሮሙኒ ።

1. መበል 15 ዝክረ-ዓመት ማእሰርቲ ወይ ቀይዲ ላዕለዎት መራሕቲ ህግሓኤ/ህግደፍ: ሚኒስተራት: ኣባላት ፓርላማ: ላዕለዎት መኩንናት ሰራዊትን ጋዜጠኛታትን ንምዝካር ።
2. ንመንግስቲ ካናዳ: ነቶም ካብ ፖለቲካዊ ጭኩፍ ንምምላጥ ዚሃድሙ ዘለዉ ኤርትራውያን ስደተኛታት ንኪቐበል: ኣህጉራዊ ግዴታኡ ንምዝክኻር ።
3. መንግስቲ ካናዳ ኣብ ኤርትራ ግህሰት ሰብአዊ መሰላት መታን ከብቅዕ ንኪጣበቕ ንምሕታት ።

ብልክዕ: ብዛዕባ ገበናት ኣንጻር ሰብአዊነት: ተራ ኤርትራውያን ኣብ ስደት: ተራ ካናዳውያንን መንግስቲ ካናዳን ኣብ ጸጥታዊ ባይቶ ሕቡራት ሃገራት ኣብቲ ንፕነታት ሰብአዊ መሰላት ኣብ ኤርትራ ዚምልከት: ውሳኔ መርማሪ ኮሚሽኖን ንክዛረብ’የ ተዓዲመ ። ብዛዕባ’ዚ ሰፊሕ ኣርእስቲ’ዚ ዚተማልኦ ዘተ ንምክያይድ ካብዚ ሎሚ ዘለና ዝያዳ ግዜ ዚሓትት ኢዩ ።

እምበኣርከ: ንሓፈሻዊ ፕነታትን ኣድላዪነት ደሞክራሲያዊ ምሕደራን ኣብ ሃገርና ብዚምልከት: ኣብ ሃለዎት ሰብአዊ መሰላትን ተራ ኤርትራዊ ዳያስፖራን ዘተኩረ ብሕታዊ ሓተታ ከቕርብ እዩ ። ንተራ ካናዳውያንን መንግስቲ ካናዳን ኣብ ጸጥታዊ ባይቶ ሕቡራት ሃገራት ብዚምልከት: ካናዳ: ከም ሓባራዊ ኣቕራቢት ናይቲ ኣብ ጅነቫ ብዛዕባ ፕነታት ሰብአዊ መሰላት ኣብ ኤርትራ ዚሓለፈ ውሳኔ: ኣፍልጦ ከም ዘለዎ ከመልክት እደሊ ። ብዚኹን: ኣብቲ ኣብ ኦታዎ ኣብቲ ዚመጽእ ሰሙን ምስ ሰበሰልጣን መንግስቲ ካናዳ ዝገብር ርክብ: ነዚ ሕቶ’ዚን ካልኦት ንሃገር ዘገድሱ ጉዳያትን ኣልዒለ ክዘራረብ እዩ ።

ብጠንቂ ካብ ቊጽጽረይ ወጻኢ ዚኹኑ ምክንያታት ኣይከኣልኩን’ምበር: ብመሰረት’ቲ ኣቐዲሙ ተሰሪዑ ዚነበረ መደብ: ትማሊ ሰንበት 18 መስከረም ኣብዚ ክርከብ ምፈተኹ ነይረ ። ምክንያቱ: ትማሊ ሰንበት መበል 15 ዝክረ-ዓመት ናይቲ ኣብታ “ኤርትራ ኣብ ቃራና መንገዲ: - ታሪኽ ዓወት: ክድዓትን ተስፋን” ዘርእስታ መጽሓፊይ: ጸላም መስከረም ኤርትራ’ ክብል ዝሰመኹዎ ፍጻሜ ስለዚኹን ።

ኣብዚ ካብ ፈለምኡ: ቃልሲ ንሰብአዊ መሰላት ኣብ ኤርትራ ዘይንጸል ኣካል ናይቲ ሓፈሻዊ ቃልሲ ንደሞክራሲን ግዝኣተ-ሕግን ምክኛ ከነጽር እደሊ ። እዘን ኣገደስቲ ባእታታት እዚኣተን: ካብ ሓድሕደን ዘይነጻጸላ ኢየን: ኣክብሮት ሰብአዊ መሰላት: ግዝኣተ-ሕግን

ደሞክራሲያዊ መትከላትን ምስ ምልኪ ዘየሳንያ ምኽንን ተመክሮ ይሕብር። ካብዚ ኣሰዲበ፡ ነቲ ኣብ መንጎ ሰብኣዊ መሰላት፡ ግዝኣተ-ሕግን ደሞክራሲያዊ ምሕደራን ዘሎ ጥቡቕ ምትእስሳር ከብርህ ክፍትን እዩ።

ብኣብሃህላ ናይቲ ውሩይ እንግሊዛዊ ፈራዳይ፡ ቶም ቢንግሃም (2010)፣ ግዝኣተ-ሕጊ “ንኹሎም ሰባት፡ ትካላትን ኣካላትን፡ መንግስታዊ ይኹኑ ብሕታዊ፡ እንተላይ ነቲ መንግስቲ ንገዛእ ርእሱ፡ ብዕሊ ንዚተኣወጁ፡ ብማዕርነት ንዚትግበሩ፡ ብናጽነት ንዘፍርዱ፡ ምስ ኣህጉራዊ መምዘኒታት ሰብኣዊ መሰላት ንዘሳንዩ፡ ሕግታት ተሓተትቲ ዚገብር መትከል ኢዩ”።

ኣብ ትሕቲ ግዝኣተ-ሕጊ፡ ኹሎም ሰባትን ትካላትን፡ መንግስታዊ ይኹኑ ብሕታዊ፡ ንሕጊ ይምእዘቡ፤ ኣብ ትሕቲ ፍትሒ ዘመሓደር ሕጊ ተሓተትቲ ይኹኑ። ልዕልና ግዝኣተ-ሕጊ ኣብ ዚኸተል ፖለቲካዊ ስርዓት፡ ሕጊ ልዕሊ ኩሉ ተግባራት መንግስትን ህዝብን፣ ኣብ ከምዚ ናትና ዚኣመሰለ ግዝኣተ-ሰብ ዚሰፊኖ ምልካዊ ስርዓት ግን፡ ምሕደራን ኣነባርን፡ ብዊንታ ውልቀሰብ ወይ ጸቢብ ጉጅለ ውልቀሰባት ይውሰንን ይቕየርን።

እስከ ንእዋናዊ ሃላዎት ግዝኣተ-ሕጊ ኣብ ኤርትራ ብመንጽር’ቲ ህሉው ሃገራዊ፡ ዞባውን ኣህጉራውን ድንጋገታት ንመልከት።

ብሃገር ደረጃ፡ ኤርትራ (1) መሰረታዊ መሰላትን ቀንዲ ናጽነታትን ዘረጋገጽ ዚጸደቕ ቅዋም ወይ ሕገ-መንግስትን (2) ትሕዝቶን ኣተገባብራን ዘነጽር ሲቪላውን ገበናውን ሕግታትን ኣለዉዎ። ብኣህጉራውን ዞባውን ደረጃታት፡ ኤርትራ ኣባል ሃገር ናይ ሓያለ፡ ከም (1) ኣህጉራዊ ውዕል ሲቪላውን ፖለቲካውን መሰላት (2002)፣ (2) ኣፍሪቃዊ ቻርተር ሰብኣውን ህዝባውን መሰላት (1999)፣ (3) ውዕል ምውጋዝ ግዱድ ሸቕለት (2000)፣ (4) ውዕል ኣንጻር ስቅያት (2014)፣ ዚኣመሰሉ ኣህጉራውን ዚባውን ውዕላት ኢያ።

እቲ ሸግር፡ ህላወ ናይዞም ሕጋዊ መሰረታዊት እዚኣቶም ኣብ ወረቐት ጥራይ ምኽኑ ኢዩ። ኣብ ግብሪ ኣይወጹን። እቲ ኣብ 1997 ዚጸደቕ ቅዋም ዛጊት ኣይተተግበረን። እቶም ሲቪላውን ገበናውን ሕግታት ኩነ ኣገባባቶም፡ ብግቡእ ኣይተተግበሩን። እቶም ኣህጉራዊ ድንጋገታት ከም ዘየለዉ ተረሲዖም። ዘቤታዊ ተሓታትነት፡ ዞባዊ ክትትል ኩነ ኣህጉራዊ ኣስገዳድነት ዘረጋገጽ ኣገባብ ወይ መካኒዝም የለን።

እምበርኣርከስ ኣብ ከምዚ ዚኣመሰለ ሃዋህው ናይ ቅዋማውን ሕጋውን ባደሽ ኢዩ እቲ ጸብጻብ መርማሪ ኮሚሽኖን ሰብኣዊ መሰላት ኣብ ኤርትራ [Report of the Commission of Inquiry on Human Rights in Eritrea, A/HRC/32/47, 9 May 2016] ሰብ-ሰልጣን ኤርትራ ከም ገበናት ኣንጻር ሰብኣውነት ዚቕጽጹ፡ ጃምላዊ፡ ሰፊሕን ዚተዋደደን ግህሰታት ሰብኣዊ መሰላት ከም ዚፈጸሙ ንምእማን ዘኸእል ርትዓዊ መበገሲታት ከም ዘለዉዎ ዚደምደሙ። እቲ ዝርዝር ክሲታት ገበን “ካብ 1991 ኣትሒዙ ባርነት፡ ማእሰርቲ፡ ግዱድ ምስዋር፡ ስቅያት፡ ግፍዒ፡ ዓመጽ፡ ቅትለትን ካልኦት ኢሰብኣዊ ተግባራትን’ የጠቓልል።

ኤርትራ፡ መሰረታዊ ሕጋውን ትካላውን ጽገና ከይገበረት፡ ተሓታትነት ናይዞም ገበናትን ግህሰታትን እዚኣቶም ከተረጋገጽ ከም ዘይትኸእል ብምግንዛብ፣ ኮሚሽኖን ሰብኣዊ መሰላት፡ ጸጥታዊ ባይቶ ሕቡራት ሃገራት ነቲ ኹነታት ናብ ኣኸባር ሕጊ ኣህጉራዊ ገበናዊ ቤት ፍርዲ (ኢ.ገ.ቤ.) ከወክሶ፣ ኣፍሪቃዊ ሕብረት (ኢ.ሕ.) ምርምር ከካይድን ኣገባብ ተሓታትነት ከቐውምን፣ ሕቡራት ሃገራትን ኣባል ሃገራቱን ድማ ኣብ ሃሃገሪን ንዚህልዉ

በቲ ገበናት ዚጥርጠሩ ውልቀሰባት ናብ ቤት ፍርዲ ወይ ናብ ኣ.ገ.ቤ. ንከቕርባ ዘለዎን ግዴታ ከማልኣ ተላብዩ።

ኣብዚ፡ መርማሪ ኮሚሽኖን፡ ‘ገበናት ከም ዚተፈጸሙ ዘእምኑ ርትዓዊ መበገሲታት ኣለዉኒ’ ደኣ’ምበር ‘ገበናት ተፈጻሚ’ ከም ዘይበለ ምግንዘብ የድሊ። ብተወሳኺ፡ እቲ ከም መወከሲ ዚወሰዱ ገደብ ግዜ ንብምሉኡ’ቲ ቀዳማይ ዓሰርተ (10) ዓመታት ዕምሪ ኤርትራዊ ሃገርነት ዘጠቓልል ብምኻኑ፡ ብቐንዱ ድማ፡ ኣብ ተግባራት መንግስቲ ኤርትራ ጥራይ ከይተሓጸረ፡ እንተላይ ንሕጋውነት ሃገረ ኤርትራ ብዘይ ግቡእ ስለ ዘካፍእ፡ ሽግራት ኣለዉዎ።

መንግስቲ ኤርትራ ብወገኑ፡ ዚኹን በደል ከም ዘይብሉ ብምክላድ፡ ጸብጻብ መርማሪ ኮሚሽኖን ፖለቲካዊ መበገሲ ከም ዘለዎ ገሊጹ። ኤርትራዊ ዳያስፖራ ንርእሱ፡ ኣብ መንገደገፍን ተቓውሞን ንመደምደምታትት መርማሪ ኮሚሽኖን ተፈላሊዩ። ብተወሳኺ፡ እቲ ተቓዋሚ ዳያስፖራ ንሓድሕዱ ተመቓቐሉ፡ ተበታቲኑ፡ ተተፋኒኑ ብርቱዕ ውሽጣዊ ኣሉታዊ ጸዓት ከመንጩ ጸኒሑ። ፖለቲካዊ ተቓውሞ ኣብ ዳያስፖራ፡ ብኸመይ ፍልልያቱ ኣወጊዱ፡ ምትፍናኑ ነኪዩ፡ ኣብ ሃገርና ስሩዕ ደሞክራሲያዊ ምስግጋር ንምምጻእ፡ ኣብ ብሓባራዊ ራእይ ዚምራሕ ዚተሓተ ናይ ሓባር ፕሮግራም፡ ዓቕምታቱ ጠርኒፉ ኪሰርሕ ይኽእል።

ከም መበገሲ፡ ነቲ ኣብ መንገደገፍ ‘ሃገረ ኤርትራ’፡ ‘ህዝቢ ኤርትራ’፡ ‘መንግስቲ ኤርትራ’ ዘሎ ፍልልያት ብግቡእ ክንግንዘብን ኣነጻርና ክንመምን ይግባእ። ‘ሃገረ ኤርትራ’ ንህዝቢ፡ ሃገር፡ መሬትን መንግስትን እትሓቀፍ መሬት ዓደቦ ናይ ዙሎም ኤርትራውያን ኢያ። ‘ህዝቢ ኤርትራ’ ማለት ንኹሎም ዜጋታት ኤርትራ፡ ምስ ዙሎ’ቲ ናይ ነገድ፡ ቋንቋ፡ ባህሊ፡ ሃይማኖት፡ ዞባ ብዙሕነቶም ይሓቀፍ። መንግስቲ ድማ፡ ነቲ ኣብ ስልጣን ዘሎ ስርዓት ህግደፍ ይምልከት።

ህዝብን ሃገርን ነበርቲ ኢዮም፤ ናጻ ልኡላዊት ሃገረ ኤርትራን ህዝቢ ኤርትራን ጸናሕቲ ኢዮም፤ እዚ ዘሎ መንግስቲ ኤርትራ ግን ሓላፊ ኢዩ፤ ውዲሉ ሓዲሩ ከያዲ ኢዩ፤ ብርግጽ፡ ብዚቐልጠፈ ምኻዱ፡ ዚበለጸ፡ ዕምሪ ስልጣኑ ምሕጻር ወይ ምንዋሕ ድማ ፍጹም ኣብ ኢድና፡ ኣብ ኢድ’ቲ ኣብ ሃገርን ኣብ ስደትን ዚነብር ህዝቢ ኤርትራ ኢዩ። ውድቀት ናይዚ ምልካዊ ስርዓት ብምቅልጣፍ ሓዲሽ ደሞክራሲያዊ ስርዓት ምትካል ኣብ ኢድና ኢዩ።

ብግብሪ፡ እዚ እንታይ ማለት ኢዩ፤ ፕሮ-ደሞክራሲ ሃገራውያን ኤርትራውያን፡- (1) ልኡላውነት፡ መሬታዊ ሓድነትን ሃገራዊ ድሕነትን ሃገረ ኤርትራ ንምዕቃብን ንምክልኻልን፤ (2) ረብሓ፡ ሓድነትን ብልጽግናን ህዝቢ ኤርትራ ንምዕባይ፤ (3) ነዚ ምልካዊ ስርዓት ንምቅላዕ፡ ንምንጻጽልን ንምድኻምን ኪሰርሑ ይግባእ።

ነቲ ኣብ መንገደገፍ ሃገር፡ ህዝብን መንግስትን ዘሎ ፍልልያት መሚና ምስ እንግንዘብ፡ ኮሚሽኖን ንሃገርን ህዝብን ኤርትራ ከም ዘይከሰስ ክንርኢ ንኽእል። ንብምሉኡ’ቲ መንግስቲ ኤርትራ’ውን ኣይከሰስን ኢዩ። ንውሑዳት ሰበሰልጣን መንግስቲ ጥራይ ኢዩ፡ ኣብ ልዕሊ ህዝቢ፡ ስለዚ ድማ፡ ኣብ ልዕሊ ሃገር ገበን ፈጻሚ ኪብል ዚኸስስ። ይኹን’ምበር፡ እቲ ጸብጻብ መርማሪ ኮሚሽኖን፡ ግቡእ ኣገባብ ዚኸተልን ሓደ ክሱስ ገበነኛ ምኻኑ ክሳብ ዚረጋገጽ ንጹህ ምኻኒ ዚኣምንን ሕጋዊ መትከላት የክብር ኢዩ። ከምኡ ክንድ ዚኹን ድማ ኢዩ፡ መርማሪ ኮሚሽኖን ነቲ ተፈጻሚ ተባሂሉ ዚጥርጠር ገበናት ንምጽራይ፡

ተሐታትነት ንምጽራይ፡ ነቶም ዓመጽ ዚወረዶም ግዳያት ፍትሒ ንምርግጋጽ፡ ሕጋዊ ስጉምቲታት ንኪውሰዱ ዚተላበወ።

ብተወሳኺ፡ እቲ ጸብጻብ መርማሪ ኮሚሽን፡ ፍትሒ ንምስፋን ክልተ (2) መንገድታት ከም ዘለዉ ይሕብር፡- (1) ፍትሒ ንምምሕዳር፡ ተሐታትነት ናይ ዚተጻረዩ ገበያትን ግህሰታትን ንምርግጋጽ፡ ንግዳያት ገበንን ግህሰትን ዚድብስ ግቡእ ካሕሳ ንምውሃብ፡ ዘኸእል መሰረታዊ ሕጋውን ትካላውን ጽገና ዚገበረት ደሞክራሲያዊት ኤርትራ። ወይ (2) ብመንገዲ ጸጥታዊ ባይቶ ሕቡራት ሃገራት ናብቲ ገበያት ህልቂት፡ ገበያት ኣንጻር ሰብኣውነት፡ ገበያት ኩናት ንምምርማርን ንምፍራድን ዚተመዘዘ ኣህጉራዊ ገበያዊ ቤት ፍርዲ ምቕራብ። ይኹንምበር፡ ክልቲኡ መንገድታት ምምሕዳር ፍትሒ፡ ብርቱዕ ቀጻሊ ጻዕሪ ዚሓትትን፡ ዓወቱ ኣቐዲምካ ምርግጋጽ ዘየተኣማምንን ኢዩ።

እቲ ዘይተጻረቑ ሃገራዊ ረብሐታት ናይተን ሓያላት ሃገራት፡ ብፍላይ ድማ ናይተን ቀወምቲ ኣባላት ጸጥታዊ ባይቶ ሕቡራት ሃገራት (ፒ5)፡ ህሉው ጀኦፖለቲካ ናይቲ ስትራተጅያዊ ግን ከኣ ዘይርገእ ዘባ ቀርኒ ኣፍሪቃ፡ ጋብላ ቀይሕ ባሕርን ደቡባዊ ሓውሲ-ደሴት ዓረብን፡ ነቲ ብምሉእ ድምጺ ናይተን ቀወምቲ ኣባላት ኪሓልፍ ዘድሊ ውሳኔ ምልክት ናብ ኣህጉራዊ ገበያዊ ቤት ፍርዲ ኣጸጋሚ ወይ'ውን ዘይክኣል ይገብሮ።

ብተወሳኺ፡ ኣሰራርሓ ኣህጉራዊ ገበያዊ ቤት ፍርዲ ፖለቲካዊ መልክዕ ምሓዘ፡ ንተኣማንነቱ ፍሒቕዎ ኢዩ። ብዘያዳ ድማ፡ እቲ ታሪኽ ናይ ሓራዪ ኣመማምያ ተኸሰቲ፡ ፍሉይ ኣድህቦኡ ኣብ ኣፍሪቃውያን ክሱሳት¹ ምትኳሩ፡ ማለት፡ እቲ ኣዳላዊ ኣተሓሕዛኡ፡ ኣብ ተኣማንነቱ ኣብ ኣፍሪቃዊ ሕብረትን መብዛሕትኣን ኣባል ሃገራቱን ዘስገቦ ክሳራ፡ ነቲ ብመንገዲ ኣህጉራዊ ገበያዊ ቤት ፍርዲ ፍትሒ ንምንዳይ ኪካየድ ዚሕሰብ ኣማራጺ ኣብ ክፍለ-ዓለምና ኣጸጋሚ ይገብሮ። ኣብ ርእሲኡ፡ ኣብ ኣህጉራዊ ቤት ፍርዲ ክሲ ንምምስራት፡ ምትሕብባር ናይዚ ዘሎ መንግስቲ ኤርትራ ይሓትት፤ መንግስቲ ኤርትራ ኪተሓባበር ማለት ድማ ዘይሕሰብ ኢዩ። ብግዲኡ፡ እቲ ሃገራዊ ኣማራጺ መንገዲ ናብ ፍትሒ፡ ኣብ ኤርትራ፡ ኣብ ደሞክራሲያዊ መትከላት፡ ግዝኣተ-ሕግን ኣኸብሮት ሰብኣዊ መሰላትን ዚተመርኩስ ምስግጋር ናብ ቅዋማዊ ስርዓት ምሕደራ ይጠልብ።

ኣብ መወዳእታ ትንታኔ፡ ንሕና ፕሮ-ደሞክራሲ ኤርትራውያን ሓደ ስትራተጅያዊ ምርጫ ክንገብር ይግባዓና። እንታይ ዓይነት ፍትሒ ከም እንደሊ ክንውስን የድሊ - ፈዳይ ሕንጻ ቀጻዕን ፍትሒ ዶ ወይስ ኣራምን ኣሓዳስን ፍትሒ፤ ሕገ ምፍዳይ ዶ ዕርቂ ምስፋን፤ ኣብቲ ኣረገት ጸልማት ናይ ትማሊ ምንባር ዶ ወይስ ናብቲ ብሩህ ሓዲሽ ናይ ጽባሕ ምምራሽ፤ ኣብ ሓደ፡ ኣብ ኹሉ ጽፍሕታት ዚካየድ፡ ሓጃፊ ሃገራዊ ዘተ ብምጽማድ፤ ንህዝብና ጉይታ መጻኢ ዕድሉ ንምጥጋን ዘብቅዕ፤ ንዚተበደለ ፍትሒ ዘረጋግጽ፤ ንሃገራዊ ዕርቂ፡ ግስጋስን ራህዋን ህዝቢ ኤርትራ ዘገልግል፤ ስትራተጅያዊ ምርጫ ንምግባር ንጽዋዕ ኣለና።

ብመንጽር'ዚ ድሕረ-ባይታ'ዚ፡ እስከ ኣብ ናይ ሓባር መረዳእታ ከብጽሑና፤ ብሓባር ንምስራሕ ሰረት ንምንጻፍ፡ ኣብታ እንፍቅራ ሃገርና ውድቀት ምልኪን ምጽኣት ሓዲሽ ደሞክራሲያዊ ስርዓትን ንምቅልጣፍ፤ ኪሕገዙና ዚኸእሉ ሓድሓደ መሰረታዊ ሓቅታት

¹ ኣብተን ዛገት ተታሒዘን ዚጸንሓን ሕጂ ዚበጋገሳ ዘለዋን ሽዱሽተ ጉዳያት፡ ኣህጉራዊ ገበያዊ ቤት ፍርዲ ኣፍሪቃውያን ጥራይ ኢዩ ከሲሱ ዘሎ። እዚ ተርእዮ'ዚ ድማ፡ ሃገራት ኣፍሪቃ ስለምንታይ ነቲ ቤት ፍርዲ ብኣሉታ ከም ዚጥምታን ካብኡ ንምንስሓብ የፈራርሓ ከምዘለዋን ይገልጽ።

ንመልከት ። ሕጽረት ግዜ አብ ግምት ብምእታው፡ አብ ሰለስተ (3) ክሲታት ገበን፡ ማለት፡
(1) ባርነት፡ (2) ማእሰርቲ፡ (3) ስቅያት፡ ኣሕጽር ኣቢሊ ርእይቶይ ክህብ እየ።

ባርነት

ደረት-አልቦ ንጡፍ ሃገራዊ ኣገልግሎት ሓለንጊ ስቓይ መንእሰያት ኤርትራውያን ኩይኑ ጸኒሑ። ንቃልን መንፈስን ኣዋጅ 1994 ብዚጸረር ኣገባብ እናተተገበረ፤ መንእሰያት ንቡር ኣተግባብ ኩነ ግቡእ ትምህርቲ ከይረኽቡ፡ ዓቕሞም ከየማዕብሉ ዕድል ነፊጉ። ኣብ ርእሲኡ፡ ሃገራውን ዘቤታውን ቍጠባ ኣዕንዩ፤ ልምዓት ሃገር ሓንኩሉ፤ ንናይ ነዊሕ እዋን ሃገራዊ ድሕነት ሰግኣት ፈጠሩ። መወዳእታ-አልቦ ሃገራዊ ኣገልግሎት መጻኢ መንእሰያትና ሰሪቐ። እቲ ብዘይ ግቡእ ሃፈ-ጸማ ዚካየድ ገደብ-አልቦ ሃገራዊ ኣገልግሎት መልክዕ ዘመናዊ ጊልያነት ብምሓዝ ዳርጋ ናብ ባርነት ተቐይሩ። እዚ ድማ ገበን ኣንጻር ሰብኣውነት ኢዩ ኢሊ እኣምን። ንስኻትኩም ከ።

ማእሰርቲ

እቶም ፖለቲካዊ እሱራትን ዚተቐየዱ ጋዜጠናታትን ብዘይ ግቡእ ሕጋዊ መስርሕ ኢዮም ተኣሲሮም። ዊንታዊ ማእሰርትን ገደብ-አልቦ ማሕበሥን ብኣፈ-ቃል፡ ብዘይ ዚኹን ጽሑፍ ወይ ዚተፈረመ ትእዛዝ፡ ኢዮም ዚፍጸሙ። ማእሰርቲ ናቶም ኣባላት ናይቲ ዚደስከለ መሰጋገሪ ኤርትራዊ ሃገራዊ ባይቶ ዚነበሩ። ንጹር ግህሰት መትከል ፓርላማዊ ዘይተተንካፍነት ዘረጋግጽ ኢዩ። ማእሰርቲ ብዘይ ግቡእ ሕጋዊ መስርሕ፡ ቀይዲ ብዘይ ፍርዲ ጃምላዊ ግህሰት ሰብኣዊ መሰላት ኢዮም።

ኪኖ፡ቲ ሰረት-አልቦ ጠቐነታት ናይ ክድዓትን ምንዕዓብን፡ እቶም ፖለቲካዊ እሱራት ብወግዲ ኣይተኸሰሱን፡ ኣብ መጋባእያ ሕጊ ንፍርዲ ኣይቀረቡን። ሓንሳእ ምስ ተኣሰሩ፡ ደሃዮም ከይተሰምዑ፡ ፍጹም ጠፊኡ። ምስ ዚኹን ሰብ ከይራኸቡ ተኸልኪሎም፡ ኣብ ብሕቱው ቀይዲ ተታሒዞም ኣለዉ። ብዛዕባ ኣበይ ከም ዘለዉ ይኹን ሃለዋት ኣካላውን ኣምሮኣውን ጥዕናኦም ዚኹን ወግዓዊ ሓበሬታ የለን። ብስድራኦም ይኹን ብከም ኣህጉራዊ ሽማግሌ ቀይሕ መስቀል ዚኣመሰሉ ተግዘብቲ ሰብኣዊ መሰላት፡ ዚኹን መሰል ናይ ምብጻሕ የብሎምን። ንደቂ ሰብ ኣብ ቤት ማእሰርቲ ዓጺኻ፡ ኣብኡ በልዮም ኪድርበዩ ኣይትገድፎምን ኢኻ! ኣነ እዚ ገበን ኣንጻር ሰብኣውነት ምኽኛ እኣምን።

ስቅያት

መርማሪ ኮሚሽን ዘበካሕክሕ ዛንታታት ናይቲ ኣብ ልዕሊ ፖለቲካዊ እሱራትን ተራ ቅዩዳትን ዚፍጸም ስቅያት ካብ ቃላት ናይቶም ግዳያት ባዕላቶም ብምእካብ ሰሪዓ ኣቕሪባ ኣላ። ገደብ-አልቦ ቀይዲ፡ ካብ ኹሉ ርክባት ምስ ሰባት ምሕራም፡ ንሰብ በይኑ ነጺልካ ብጽምዎ ምሓዝ፤ ምንፋግ መሰረታዊ መሰል ናይ ህይወት፡ ናጽነት፡ ድሌት ደስታ ኢዮም። ካብቶም ብዚኸፍኡ ጭካኔ ዚልለዩ ዓይነታት ስቅያትን ገበናት ኣንጻር ሰብኣውነትን ኢዮም። እስከ ነንገዛእ ነብስኹም ንሓንቲ ህምት ትኣክል ብሓሳብ ኣብ ቦታኦም ኬንኩም ርኣይዎ!

ብርግጽ፡ ኤርትራ ህዝባ ኪነብረላ ዘይክእል ሃገር ኩይና ኣላ! ብቍጠባዊ ጸበባ ዚተሰነዩ ጃምላዊ፡ ሰፊሕን ዚተዋደደን ግህሰታት ሰብኣዊ መሰላት፡ መንእሰያት ኤርትራ፡ ብብዝሒ፡ ህይወቶም ኣብ ዓቢ ሓደጋ እናውደቐ፡ ሃገሮም ገዲፎም ሃጽ ኢሎም ንኪሃድሙ ይደፍኡም ኣሎ። ገለ ኣሰጋገርቲ ይጥቀሙ፤ ካልኦት ብእግሮም ይምርኹ። ብዙሓት ኣብቲ ሓደገኛ ጉዕዞ ምደረብዳ ሳሃራ ናብ ሰሜን ኣፍሪቃ ብወቕዒ ጸሓይ ይሃልቁ፤ ኣብ ምስግጋር

ናብ ሓውሲ-ደሴት ዓረብ ወይ ኤውሮጳ፡ ኣብ ቀይሕ ባሕሪ ወይ ማእከላይ ባሕሪ ይጥሕሉ፤ ወይ ንምህርቲ ኣካላት ኣብ ሲናይ ይቐዘፉ። ትራጂዲ ላምፕዱዛ ኩላትና እንዝክሮ ኢዩ።

ብንጹር፡ እቶም ካብ ሃገሮም ዚሃድሙ ኤርትራውያን ፖለቲካዊ ስደተኛታት ኢዮም። በቲ ኣብ ልዕሊኦም ዚወርድ ብርቱዕ ፖለቲካዊ ጭኩናን ዘጋጥሞም ፍጹም ተስፋ ምቕራጽን ተደፊኦም ምበር፡ ብተኸእሎ ናይ ዚሓሸ መንባብሮ ኣብ ካልእ ቦታታት ተላሒቦም ኣይኩኑን ዚሰደዱ። ከም ካናዳ ዚኣመሰላ ሃገራት ድማ፡ ብመሰረት ኣህጉራዊ ሰብኣዊ ሕገ፡ ኪቐበላኦም፡ ዑቕባ ኪህባኦም፡ ኪከላኸላሎም ግዴታ ኣለዎን።

ዞባዊ ጅኦፖለቲካዊ ኩነታት

እቲ ልዑል ኣገዳስነት ዘለዎ ዞባ ቀርኒ ኣፍሪቃን ጋብላ ቀይሕ ባሕርን ኣብ ህውከት ይርከብ። ቀርኒ ኣፍሪቃ፡ እቲ ሕመረት (ጂቡቲ፡ ኤርትራ፡ ኢትዮጵያን ሶማሊያን) ይኹን እቲ ዓቢይ ቀርኒ ኣፍሪቃ (ጂቡቲ፡ ኤርትራ፡ ኢትዮጵያ፡ ሶማሊያ፡ ኬንያ፡ ደቡብ ሱዳን፡ ሱዳንን ኡጋንዳን)፡ እቲ ጎረቤቱ ዚኹን ደቡባዊ ሓውሲ-ደሴት ዓረብን፡ ኣብ ዓሚቕ ቅልውላው ይርከብ። እዚ በቲ ኣብ ውሽጢ ሃገራት ኩነ ኣብ መንጎ ሃገራት እናገደደ ዚኸይድ ግጭታት ይኹን ደማዊ ኩናታት ሃይማኖታዊ ጉጅለታት፡ ተረሚሱ ዚርከብ ናይ ህውከት ዞባዊ፡ ኣብ ሰላም፡ ጸገታን ርግኣትን ሃገርናን ብልጽግና ህዝብናን ሓያል ኣሉታዊ ስንብራት ከም ዚህሉዎ ክንግንዘብ ይግባእ።

ተራ ኤርትራዊ ዳያስፖራ ኣብ ካናዳ

ኤርትራውያን ካናዳውያን ንመንግስቲ ካናዳ ሎቢ ኪገብሩ ይግባ:-

- ኩሎም ፖለቲካዊ እሱራትን ቅዩዳት ጋዜጠኛታትን ናይ ሕልና እሱራትን ብዘይ ቅድመ-ኩነት ንኪፍትሑ ክጽውዕ።
- መንግስቲ ኤርትራ ግዝኣተ-ሕገ ንከተኣታቱ፡ ነቶም ዚኣተዎም ዞባውን ኣህጉራውን ውዕላት ኪትግብርን ንህዝቡ ኣድማላዊ ሰብኣዊ መሰላት ከውሕስን።
- ካብተን ኣብ ዕድናዊ ጽላት ኤርትራ ተዋፊረን ዘለዋ ኩባንያታት ካናዳ ኣብ (1) ኣከባብያዊ ሜላ፡ (2) ኣብ ኣተሓሕዛ ሰራሕተኛታት፡ (3) ኣብ ምምቕራሕ እትዋትን ፋይናንሳዊ ትውጊታትን ምስ መንግስቲ ኤርትራ ግሉጽነትን ተሓታትነትን ኪጠልብ።
- ኣብ ልዕሊ መንግስቲ ኤርትራ ጸቕጢ ንምግባር ሎቢ ኪገብር:-
 - ፩. ንሃገራዊ ኣገልግሎት ብመሰረት ኣዋጅ 1994 ከመሓድር፤
 - ፪. ንኹሎም ፖለቲካዊ እሱራት፡ ቅዩዳት ጋዜጠኛታት፡ ናይ ሕልና እሱራትን ቅዩዳት ተራ ዜጋታትን ብቐጽበትን ብዘይ ቅድመ-ኩነት ኪፈትሕ፤
 - ፫. ዊንታዊ ማእሰርቲ፡ ስቅያት፡ ብዘይ ፍርዲ ምቕታልን ኣስገዳድ ምስዋርን ደው ከብል።
- ኣብ መወዳእታን ዚዓበዩ ኣገዳስነት ዚሕዝን ድማ፡ ኣብቲ ብኤርትራዊ ዋንነት ዚድረኽ፡ ኣብ ውሽጢ ሃገር ዚስስን፡ ናብ ደሞክራሲያዊ ምሕደራ ንምስግጋር ዚካየድ ሃገራዊ ጸዕሪ ብንጥፈት ምስታፍን፡ ንህንጻት ቅዋማዊት፡ ገበጋሲትን ራህዋ ዚሰፈናን ሃገረ ኤርትራ ንምብርካትን ጸዓሩ።

ዘልኣለማዊ ሓበን ንሰማእታትና!

ስለቲ ጽን ኢልኩም ዝሰማዕኩምኒ፡ አመስግን።